

ΚΩΣΤΑ ΛΙΑΠΗ

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΑΠ' ΤΑ ΚΟΝΙΤΣΟΧΩΡΙΑ

Ἀπὸ τὴν ἠπειρωτικὴ λαογραφία καὶ τέχνη

Ἡ Ἄνοιξη εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀναγέννησης καὶ ἀνανέωσης φύσης καὶ ζωῆς. Σὰν τέτοια λοιπὸν δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ τιμηθεῖ στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων μὲ ἐκδηλώσεις ποὺ ὑποθάλλονται καὶ σφραγίζονται ἀπὸ τὴ βαθιὰ ἀπήχηση ποὺ ἔχει στὸ λαὸ μας ἡ σημαδιακὴ καὶ εὐφρόσυνη τούτη προσφορά της.

Ἀρίφνητα τὰ παραδοσιακὰ δρώμενα τοῦ μεγάλου τούτου κύκλου τῶν ἀνοιξιάτικων ἐκδηλώσεων στὴ χώρα μας, θὰ χρειάζονταν γιὰ τὴ σωστὴ καὶ λεπτομερειακὴ καταγραφή τους τόμους δλάκερους. Στὸ σημείωμά μου ὅμως τοῦτο θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ δώσω ἓνα μικρὸ μονάχα τμήμα τοῦ μεγάλου κύκλου ποὺ περιλαμβάνει τὶς ἀνοιξιάτικες ἐθιμικὲς ἐκδηλώσεις τῆς περιοχῆς τῆς Κόνιτσας ὅπως μπόρεσα νὰ τὶς ἀποθησαύρισω στὴ διάρκεια μιᾶς μικρῆς λαογραφικῆς μου περιοδείας, καὶ αὐτὲς δίχως λεπτομερειακὲς διευρύνσεις καὶ διερευνήσεις χωρὶς καὶ σχολιαστικούς πλατυσμούς.

Ἡ πρώτη Μαρτίου, γιὰ νὰ μπῶ πιά στὸ θέμα μου, εἶναι βέβαια ἡ σημαδιακὴ μέρα ποὺ ξεπροβάλλει, ἡμερολογιακὰ τουλάχιστον, ἡ Ἄνοιξη. Σὰν τέτοια δὲ θὰ μποροῦσε φυσικὰ παρὰ ν' ἀνοίξει τὸ χορὸ τῶν ἀνοιξιάτικων ἐθιμικῶν ἐκδηλώσεων καὶ στὴν ἀκριτικὴ τούτη γωνιά τῆς πατρίδας μας. Ἀπ' τὸ βράδυ, λοιπὸν, τῆς παραμονῆς ἔχουμε τὰ γνωστὰ καὶ ἄλλου «Μαρτίσια». Νέοι, δηλ., νέες καὶ παιδαρέλια τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς στολίζουν μὲ κρανιὲς τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν τους καὶ περιδένουν μὲ τὸ γνωστὸ ἀσπροκόκκινο νῆμα ἓνα δάχτυλο, ἢ τὸν καρπὸ τοῦ ἀριστεροῦ τους χεριοῦ, ἢ καὶ ἀκόμα καὶ τοῦ λαιμοῦ τους, γιὰ νὰ μὴ μαυρῖσουν ἀπ' τὸν ἥλιο τοῦ Μαρτιοῦ. Τοὺς «Μάρτηδες» αὐτοὺς τοὺς βγάζουν στὶς ἐννιά μέρες καὶ τοὺς κρεμοῦν στὰ δέντρα νὰ τοὺς πάρουν τὰ πουλιά, νὰ χτίσουν τὶς φωλιές τους, νὰ φέρουν καὶ στὰ παιδιά παπούτσια, ὅπως τουλάχιστον πιστεύουν στὸ χωριὸ Πλαγιά τῆς Κόνιτσας.

Πρωτομαρτιάτικα ἐξάλλου κερνοῦν γλυκὰ καὶ τὶς γριὲς γιὰ νὰ τοὺς εὐχηθοῦν καλὸ κουράγιο στὸ δύσκολο καὶ τόσο ἀνάποδο φορὲς - φορὲς γιὰ τὰ γεράματα τοῦτο μῆνα.

Τὸ ποδαρικὸ ἐξάλλου τῆς Πρωτομαρτιᾶς, σὲ μερικὰ τουλάχιστον ἀπ' τὰ Κονιτσιώτικα χωριά, ἔχει τὴν ἴδια ἐθιμικὴ ἐμβέλεια ποὺ ἔχει στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα τὸ ποδαρικὸ τῆς Πρωτοχρονιάς.

Τέλος, χαρακτηριστικὸ καὶ συμβολικὸ τῆς ἀναπαραγωγῆς πρωτομαρτιάτικο ἔθιμο εἶναι καὶ τοῦτο ποὺ ἀποθησαύρισα στὸ χωριὸ Πλαγιά. Τὰ παιδιά λοιπὸν τούτου τοῦ χωριοῦ φέρνουν σύναυγα τῆς πρωτομαρτιᾶς ἓνα δεμάτι ξερὰ ξύλα στὸ χειμωνιάτικο τοῦ σπιτιοῦ τους. Πάνω στὸ δεμάτι τοῦτο βάζει ἡ νοικοκυρὰ μιὰ σκούπα καὶ κεῖ «θροιάζονται» γιὰ λίγο τὰ παιδιά, κεφαλομαντηλωμένα. Σκοπὸς ταύτης τῆς ἐθιμικῆς πράξης εἶναι νὰ βγάλουν οἱ «κλωσσαριές» πολλὰ πουλιά καὶ μάλιστα πουλάδες «κατσουλάτες».

Κι αὐτὰ εἶναι τὰ τῆς Πρωτομαρτιᾶς.

Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τώρα, πού παίρνουν οἱ μέρες αἰσθητὰ νὰ ζεσταίνουν καί τὰ φίδια νὰ μισοξεναρκιώνονται, τὰ παιδιὰ μερικῶν χωριῶν, ὅπως τῆς Πηγῆς καί τῶν Καθασσίλων, φέρνουν παρέες - παρέες γύρα στά χωριά καί στά περιβόλια, βροντῶντας μεγάλα κουδούνια καί λέγοντας:

«Φευγᾶστε φίδια, γκουστερίτσες,
σήμερα εἶναι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ
πού σᾶς κόβει τὸ κεφάλι
καί σᾶς ρίχνει στό ποτάμι».

Οἱ πιό εὐφρόσυνες ὅμως καί πανηγυρικές ἐκδηλώσεις εἶναι καί στήν περιοχή τῆς Κόνιτσας οἱ ἀποκριάτικες. Ἀπ' τήν Τσικνοπέμπτη πού μπαίνουμε στήν πασίχαρη τούτη περίοδο τοῦ κεφιοῦ καί τοῦ ξεφαντώματος ἀρχίζουν καί οἱ σπογγδές στή παράδοση πού οὐσιαστικά συνιστοῦν τίς πανάρχαιες θυσίες στό θεοῦ γλεντιοῦ Βάκχο. Τραπεζώματα, εὐωχίες καί ραβαῖσια εὐφρόσυνα γεμίζουν τήν περίοδο τῆς ἀποκριᾶς, ὡς κι αὐτή τήν Καθαρά Δευτέρα.

Ἄς δοῦμε ὅμως ποιὰ εἶναι τὰ πιό χαρακτηριστικά ἀπ' τὰ ἔθιμα τούτης τῆς περιόδου, ὅπως τουλάχιστον τὸ κατάγραφα στά χωριά Ἄετόπετρα, Νικάνωρα, Μεσοβούνη καί Καλπάκι.

Φυσικά κι ἐδῶ ὅπως καί παντοῦ στή χώρα μας, τὸ ἀποκορύφωμα τῶν γιορταστικῶν ἐκδηλώσεων, γίνεται τήν τελευταία Κυριακή τῆς Ἀποκριᾶς, τῆ γνωστῆ σάν Τυρινή.

Ἐδῶ, λοιπόν, ξέχωρα ἀπ' τὰ γνωστά καί συνηθισμένα μασκαρέματα, παλιότερα ἀναπαράσταιναν, ὅπως καί σ' ἄλλα μέρη τῆς πατρίδας μας, τὸ «χωριάτικο γάμο». Ἡ παρέα τῶν μασκαρεμένων, μέ τὸ «γαμπρὸ» στή μέση, ξεκινοῦσε ἀπ' τήν πλατεία τοῦ χωριοῦ νὰ πάει νὰ παραλάβει τὴ «νύφη» πού περίμενε τὸ συμπεθεριό. Τὴν ἔπαιρναν λοιπόν, καί τὴν ἔβγαζαν στήν πλατεία. Ἐκεῖ στό διάστημα τῆς δῆθεν «τελετῆς» οἱ πιστόλες ἄστραφταν καί βροντοῦσαν κι ὅλοι εὔχονταν τὰ «καλορίζικα» στό ζευγάρι. Στά στερνὰ φέρναν γύρα τὸ χωριὸ τραγουδώντας καί... μοιρολογώντας τοὺς... κρεμασμένους μέ τὰ δεσιὰ τοῦ γάμου, γιὰ νὰ καταλήξει ἡ πανεύθυμη σύναξη μοιρασμένη σὲ παρέες - παρέες σὲ γνωστὰ ἢ συγγενικά σπίτια καί νὰ τὸ στρώσει στό μεγάλο ξεφάντωμα τῆς τελευταίας ἀποκριάτικης νύχτας.

Σήμερα τὸ ἔθιμο τοῦτο ἔχει ἀτονίσει, ὅπως καί τόσα ἄλλα. Καί παραμένουν μονάχα ἀπ' αὐτὰ πού ἄντεξαν στίς καταλυτικές καταδρομὲς τοῦ χρόνου καί στή διαβρωτική ἐπίδραση τοῦ συρμοῦ καί τῆς ξενομανίας τὰ παρακάτω ἀποκριάτικα τουλάχιστον στά χωριά τῆς Κόνιτσας:

Σὲ κάμποσα χωριά, τὸ βράδυ τῆς τελευταίας ἀποκριάτικης Κυριακῆς, οἱ κάτοικοι συγκεντρώνονται στήν ἐκκλησιὰ γιὰ τὸν στερνὸ ἀποκριάτικο ἑσπερινό. Στὸ τέλος τούτης τῆς ἱεροτελεστίας ὁ παπᾶς κρατώντας τὸ εὐαγγέλιο στέκεται μπροστὰ στήν Ὠραία Πύλη κι ἕνας - ἕνας οἱ χωρικοί, πρῶτα οἱ μεγαλύτεροι κι ὕστερα οἱ νιότεροι, περνοῦν, ἀσπάζονται τὸ εὐαγγέλιο κι ὕστερα παίρνουν θέση ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλον, ἀφοῦ χαιρετηθοῦν μέ χειραψία καί ζητήσουν ἀμοιβαία συγχώρεση. Ἔτσι συγχωρεμένοι ὅλοι τραβοῦν σάν τελειώσει τούτη ἡ ἔθιμικὴ διαδικασία στ' «Ἀλώνι» ἢ στό «μεσοχώρι» ὅπου ἀνάβουν μεγάλη φωτιά γύρω ἀπ' τὴν ὁποία ἀρμαθιάζονται καί χορεύουν διάφορους ἀποκριάτικους χορούς. Ὁ πιό γνωστὸς ἀπ' αὐτοὺς εἶναι μιὰ χορευτικομμητικὴ ἀναπαράσταση — κάνουν κι ἀνάλογες χειρονομίες — πού συνοδεύεται ἀπ' τὸ τραγούδι:

«Πῶς στουμπίζουν τὸ πιπέρι οἱ διαβόλοι καλογέροι.
Μὲ τὸ γόνα τὸ σπουμπίζουν καί τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὸ γρόθο τὸ στουμπίζουν καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν.

Μὲ τὴ μύτη τὸ στουμπίζουν καὶ τὸ ψιλοκοσκινίζουν κ.λ.π.»

Στὸ τέλος πηδοῦν μὲ τὴ σειρά τὴ φωτιά, εὔχονται ὁ ἕνας στὸν ἄλλον «καλή Σαρακοστή» κι ἐπιστρέφουν στὸ σπίτι τους.

Ἡ φωτιά τῆς ἀποκριᾶς ποὺ ἀνάβεται μέχρι σήμερα σ' ὅλα σχεδὸν τὰ χωριά τῆς Ἡπείρου, λέγεται «φανὸς» κι ἄλλοῦ, ὅπως στὸ Καλπάκι, «καλὸς λόγος». Αὐτὴ ἀνάβεται μὲ κέδρα ποὺ κουβαλοῦν ἀπὸ νωρὶς στὴν πλατεία τὰ παιδιά. Μάλιστα στὸ Ζαγόρι τὰ παιδιά γυρίζοντας στὸ χωριὸ γιὰ νὰ συγκεντρώσουν τὰ ξύλα φωνάζουν ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα:

«Νὸ μ' μπάμπου ξύλα
μὴ σ' τσακίσου τ' θύρα
καὶ τὴ μπαραθύρα».

Σὲ πολλὰ ἐξάλλου σπίτια παίζουν τὸ γνωστὸ κι ἄλλοῦ ἀποκριάτικο παιγνίδι τὴ «χάσκα». Κρεμοῦν δηλ. ἀπ' τὸ νταβάνι τοῦ χειμωνιάτικου μὲ κλωστή ἕνα βρασμένο καὶ ξεφλουδισμένο αὐγὸ καὶ τὸ περιστρέφουν μπροστὰ τους καθὼς ὅλοι κάθονται κυκλικά. Ὁ καθένας τότε προσπαθεῖ, χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ χέρια του, νὰ πιάσει μὲ τὸ στόμα καὶ νὰ χάψει τὸ αὐγὸ, πράγμα ξεκαρδιστικὰ κωμικὸ, ποὺ ἀνεβάζει τὴ θερμοκρασία τοῦ κεφιοῦ τῶν συμποσιαστῶν.

Σὲ μερικὰ χωριά πάλι, ὅπως στὴν Ἐξοχή, τῆς Κόνιτσας πάντα τὸ ἀποκριάτικο γλέντι δὲν τελεῖται τὸ βράδυ τῆς Τυρινῆς, ἀλλὰ συνεχίζεται καὶ τὴ Καθαροδευτέρα. Τότε ἔχουν τὸ συνήθειο ὅλοι οἱ ἄντρες καὶ οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ νὰ βάζουν μὲ καρβούνα μαῦρο τὸ πρόσωπό τους καὶ νὰ κάνουν στοὺς δρόμους λογιῆς - λογιῆς καλόγουστα, ἀλλὰ καὶ κακόγουστα χωρατὰ. Στὰ στερνὰ συγκεντρώνονται σὲ συγγενικὰ ἢ φιλικὰ σπίτια καὶ τρῶνε ὅ,τι περίσεψε ἀπ' τὴν ἀποκριά, συνεχίζοντας ἔτσι τ' ἀποκριάτικο ξεφάντωμά τους.

Καιρὸς ὅμως νὰ περάσουμε στὴν περίοδο τῆς νηστείας, πού'ναι φτωχή, — σαρακοστιανή, θὰ ἴλεγα — σὲ ἔθιμα.

Τῶν Ἀγίων Θεοδώρων λοιπὸν τὴν παραμονή, παίρνουν τ' ἀνύπαντρα κορίτσια τῆς Πλαγιᾶς καὶ τῆς Δροσοπηγῆς βρασμένο σιτάρι ἀπὸ τρεῖς Θεοδωρῆδες πρωτοστέφανους καὶ τὸ βάζουν κάτω ἀπ' τὸ μαξιλάρι τους γιὰ νὰ ἴδουν στὸν ὕπνο τους τὸν ἄντρα ποὺ τοὺς πέφτει ἀπ' τὴ μοίρα γιὰ ἄντρας τους.

Κάποτε ὅμως φτάνει κι ἡ Πρωταπριλιά. Τὰ καλόγουστα χωρατὰ κι οἱ σκαμπρόζικες κασκαρικές βρίσκονται φυσικὰ κι ἐδῶ σὲ ἡμερήσια διάταξη. Ὅλοι πασχίζουν νὰ ξεγελάσουν τοὺς ἄλλους. Συγχρόνως ὅμως συνηθίζουν νὰ γελοῦνε πολὺ τούτη τὴ μέρα γιὰτὶ ἔτσι, λένε, προκόβουν τὰ μελίτσια.

Γιὰ τὸν Ἀπρίλη πάντως ὑπάρχει γενικὰ μιὰ προκατάληψη στὴν Ἡπειρο, γιὰτὶ τοῦτος ὁ μήνας θεωρεῖται ἐπικίνδυνος γιὰ τὸ βιὸ καὶ τοὺς γέροντες.

Ἡ γιορτὴ τ' Ἀη-Γιωργιοῦ, ποὺ θεωρεῖται κι ἐδῶ σὰν ἀπαρχὴ τῆς γεωργικῆς καὶ ποιμενικῆς δραστηριότητος, ἀποτελεῖ σημαδιακὴ μέρα γιὰ ὀρισμένα τουλάχιστον ἀπ' τὰ Κονιτσοχώρια. Ἐτσι ἀνάμεσα στ' ἄλλα γνωστὰ καὶ ποιμενικὰ κυρίως ἔθιμα, στὸ Πληκάτι τῆς Κόνιτσας θὰ δοῦμε τούτη τὴ μέρα τίς νοικοκυρὲς νὰ κρεμοῦν λουλούδια στὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν τους καὶ νὰ βάζουν στὸ κατώφλι τῆς πόρτας ἕνα κομματι πρᾶσινάδες φερμένο ἀπὸ ὀλόδροσο λειβάδι.

Λουλούδια ὡστόσο σὲ στεφάνια θὰ ἴδουμε, ὅπως καὶ παντοῦ, κρεμασμένα στὰ ὑπέρθυρα τῶν σπιτιῶν καὶ τὴν Πρωτομαγιά πού'ναι βέβαια κι ἡ κατ' ἐξοχὴν μέρα τῶν λουλουδιῶν. Εἰδικὰ ὅμως στὸ Γοργοπόταμο, τέτοια στεφάνια θὰ βροῦμε κρεμασμένα τὴν Πρωτομαγιά καὶ στὶς βρύσες τοῦ χωριοῦ. Τὰ τοποθετοῦν πρῶτ - πρῶτ οἱ ἀνύ-

παντρες κορασιές, πού συναγωνίζονται μάλιστα ποιὰ θὰ πρωτοπρολάβει νὰ στολίσει τὴ βρύση τῆς γειτονιάς της, μιὰ κι ἐθιμικὰ εἶναι θεβαιωμένο, πὼς τούτη θὰ παντρευτεῖ καὶ πρώτη τὸν ἴδιο χρόνο, σ' ἀντίθεση μ' ἐκείνη πού δὲν θὰ προλάβει νὰ στεφανώσῃ καμιὰ βρύση καὶ πού θὰ μείνει κι ἡ ἴδια . . . ἀστεφάνωτη, τουλάχιστον τὴ χρονιά τούτη τῆς ἀτυχίας της. . .

Κι ἐρχόμαστε στὰ ἔθιμα τοῦ Λαζάρου, ὅπως τ' ἀποθησαυρίσαμε στὰ χωριά Καστανέα κι Ἀσημοχώρι. Στὸ πρῶτο λοιπὸν ἀπ' τὰ Κοιτισιώτικα τοῦτο χωριά, ἔχουμε ἓνα ἔθιμο, πού, σ' ὀρισμένες τουλάχιστον φάσεις του, δὲν συναντιέται, ἀπ' ὅ,τι ξέρω, πουθενὰ ἄλλοῦ στὴ χώρα μας. Συγκεκριμένα τὰ παιδιὰ — ἀγόρια — πού τραγουδοῦν στὰ σπίτια τὸ Λάζαρο κρατοῦν ἓνα ξύλο μὲ προσαρμοσμένα πάνω του μερικὰ σκληρὰ φύλλα χαρτιοῦ. Ξύλο καὶ φύλλα κινοῦνται ἀπ' τοὺς μικροὺς «λαζαριστές» μὲ τέτοιο τρόπο πού νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ἀναπαράσταση φτερουγίσματος πουλιῶν. Μὲ τοῦτο τὸ ἔθιμο ἐπιχειρεῖται μιὰ ἀπόπειρα συνδυασμοῦ τῆς γιορτῆς τοῦ Λαζάρου μὲ τὸν ἐρχομὸ τῶν χελιδονιῶν πού συχνά, ὅταν τὸ Πάσχα εἶναι πρῶιμο, συμπέφτουν ἡμερολογιακά.

Χώρια ἐξάλλου ἀπ' τὴν ιδιοτυπία τούτη αὐτοῦ τοῦ ἐθίμου ἔχουμε κι ἀκόμα μία, λιγότερο ἴσως σπάνια. Τὰ τραγούδια πού λένε τὰ παιδιὰ εἶναι προσαρμοσμένα ἀνάλογα μὲ τὸ φύλο, τὴν ἡλικία καὶ τὴν κοινωνικὴ θέση ἐκείνου στὸν ὁποῖο ἀπευθύνονται, κάτι δηλαδὴ μὲ τὰ γνωστὰ παινέματα πού ἀκοῦμε σ' ἄλλα κάλαντα καὶ κυρίως στὰ πηλιορείτικα νυχτοκάλαντα τῶν Φώτων.

Στ' Ἀσημοχώρι τώρα ἔχουμε μιὰ ἄλλη διαδικασία ἀπὸ ἐθιμικὰ δρώμενα τοῦ Λαζάρου, διαδικασία πού δὲν διατηρεῖται πιά σ' ἄλλο χωριὸ τῆς περιοχῆς. Ἐδῶ λοιπὸν ὁ «παιδικὸς Λάζαρος» ἀρχίζει ἀπ' τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως μὲ τὸ «σ'χώρεμα», ὅπως τὸ λένε. Ἐνα παιδί διαβάζει ἓνα - ἓνα τὰ ὀνόματα τῶν νεκρῶν καὶ τ' ἄλλα λένε μεγαλόφωνα ὅλα μαζί: «Κύριε, ἐλέησέ τον, Θεέ μου, σ'χώρεσέ τον». Αὐτὸ συνεχίζεται κάθε βράδυ, μέχρι τὴν Παρασκευὴ τοῦ Λαζάρου. Τὸ πρῶτὸ τούτης τῆς μέρας ὅλα τὰ παιδιὰ γυροφέρνουν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ καὶ συγκεντρώνουν τρόφιμα. Μὲ τὰ τρόφιμα αὐτὰ μαγειρεύουν τὴν καθιερωμένη τούτη τὴ μέρα φασουλάδα πού τὴν τρῶνε τὰ ἴδια κι οἱ γριές τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ γιὰ τὸ βράδυ φτιάχνουν πίττες γιὰ νὰ φᾶνε τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ πού τὸ ἴδιο βράδυ κοιμοῦνται, ὅλα μαζί, σ' ἓνα σπίτι, ὕστερα ἀπὸ πανυχίδα πού περιλαμβάνει ἄφθονα ἀστεῖα καὶ καμώματα, παραμύθια κι ἐπίκαιρα τραγούδια.

Τὴν ἐπαύριο μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου καὶ μὲ κουδούνια (τοῦτα τὰ βουκολικὰ σύνεργα πού ἀποδιώχνουν τὰ βλαφτικὰ δαιμονικά, πού ἐναντιώνονται στὴν ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου) εἶναι πολὺ συνηθισμένα σ' ὀλάκερη τὴν Ἡπειρο) γυροφέρνουν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ τραγουδώντας τό:

«Σήμερον ἔρχετ' ὁ Χριστὸς
ὁ ἐπουράνιος Θεὸς
καὶ εἰς πόλιν Βηθανία
Μάρθα κλαίει καὶ Μαρία...»

καὶ μαζεύοντας αὐγὰ καὶ παράδες, ὅπως δὰ γίνεται καὶ σ' ὀλάκερη τὴ χώρα μας.

Καιρὸς ὅμως εἶναι νν' ἀναφερθοῦμε, ὀλοκληρώνοντας τὸ θέμα μας, καὶ σὲ μερικὰ ἀπ' τὰ λαμπριάτικα ἔθιμα τῆς περιοχῆς, ὅπως τὰ καταγράψαμε στὰ χωριά Ἀσημοχώρι, Κλειδωνιά καὶ Νικάνορα.

Στὸ Ἀσημοχώρι λοιπὸν, τὴ Δευτέρα τῆς Πασχαλιᾶς πού γίνεται καὶ λειτουργία στὸ παρεκκλήσι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ὅλοι οἱ ἄντρες, μετὰ τὸ σχόλασμα τῆς ἐκκλησιᾶς, μὲ τὰ ὄργανα μπροστὰ γυροφέρνουν τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ μοιράζοντας κόκκινα αὐγὰ καὶ στήγοντας σὲ καθένα ἀπ' αὐτὰ γλέντι τρικούβεργο. Κι ἐπειδὴ τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ εἶναι ἀρκετὰ καὶ δὲν προλαβαίνουν νὰ τὰ τιμήσουν ὅλα καθὼς πρέ-

πει, συνεχίζουν τή μεταλαμπριάτικη τούτη έθιμική εκδήλωση και τήν έπαύριο, ένω τò απόγευμα τής δεύτερης τούτης μέρας γίνεται χορός και στο μεσοχώρι για να χορέψουν κι οί γυναίκες και τὰ κορίτσια, πού δέν συμμετέχουν στο άντρικό ραβαΐσι.

Στο χωριό Κλειδωνιά έξάλλου, υπάρχει ή συνήθεια να γίνεται τή δεύτερη μέρα του Πάσχα κοινό γεύμα στο κέντρο του χωριού. Άξιοσημείωτο είναι πως στο κοινό τουτο τραπέζι παρακάθονται οί άντρες μονάχα κι ακόμα πως τò κρασί για τουτο τò γλέντι δίνεται από κείνους πού απόχτησαν παιδιά τή χρονιά πού τρέχει και μάλιστα με καθορισμένη αναλογία. Έτσι οί αγοροπατεράδες είναι υποχρεωμένοι στο κοινό τσιμπούσι να προσφέρουν 12 δόκαδες κρασί, ένω οί πατεράδες τών κοριτσιών 6.

Παλιότερα τò πασχαλινό τουτο γλέντι γινόταν στο μοναστήρι τών Άποστόλων Πέτρου και Παύλου με φροντίδα τών καλογέρων και με κοινή χρηματική συνεισφορά πού μαζευόταν απ' τους συμποσιαστές σε δίσκο τή Λαμπρή. Πάνε όμως κοντά 30 χρόνια πού τò έρημο πιά από καλογέρους μοναστήρι δέν προσφέρεται για τούτη τή λαμπριάτικη εκδήλωση κι έτσι ή τελευταία τελείται πιά, όπως προαναφέραμε στο μεσοχώρι τής Κλειδωνιάς.

Άκόμα όμως πιο γραφική και με έντονώτερο φυσιολατρικό περιεχόμενο είναι ή παμπάλαια συνήθεια πού επικρατεί στο χωριό Νικάνορα. Έδω, τήν τρίτη μέρα του Πάσχα, οί χωριανοί εγκαταλείπουν πρωϊ - πρωϊ τις έστιες τους και συνάζονται στο εκκλησάκι του Αγίου Νικάνορα πού βρίσκεται μια ώρα βορινά του χωριού, χωμένο και πνιγμένο κυριολεκτικά μέσα στην οργιαστική θλάστηση ένός πανέμορφου βουνίσσιου τοπίου. Σε τούτη τήν πασίχαρη ανοιξιάτικη εκδρομή, πού γίνεται είτε πεζολατώντας είτε καθάλα στα ζωντανά, παίρνουν μέρος ευφρόσυνα όλοι οί Νικανοριώτες πού τò χουν άλλωστε σε κακό να χάσουν ένα τέτοιο μοναδικό μέσα στο χρόνο ραβαΐσι. Εκεί λοιπόν, σαν τελεύει ο παπάς τή λειτουργία, ο μικρός λόφος όπου δεσπόζει τò ξωκλήσι του προσάτη του χωριού, άχολογᾶ απ' τις πανεύθυμες γιορταστικές εκρήξεις τών εκατοντάδων συμποσιαστών πού παρακάθονται σε πλούσιο φαγοπότι με ψημένα αρνιά και ντόπια κρασιά και πού στρώνονται στα στερνά, με συνοδεία ντόπιων λαϊκών οργάνων, σε ξέφρενο χοροκόπι πού βαστάει ως τò δειλινό, όποτε τò γλέντι παίρνει να ξεθυμαίνει κι ή σύναξη λίγο - λίγο ν' άραιώνει καθώς οί πανηγυριώτες ξαναπαίρνουν φαμίλιες - φαμίλιες και συντροφίες - συντροφίες τò δρόμο του γυσιισμού για τò χωριό, όπου τους καρτερεί απ' τήν έπαύριο ή καθημερινή ρουτίνα.

Κι αυτά είναι μερικά απ' τὰ πιο χαρακτηριστικά λαμπριάτικα έθιμα τής ακριτικής τούτης ήπειρώτικης γωνιάς, πού επιμένουν οί ντόπιοι να τὰ κρατᾶνε μ' όλες τις καταλυτικές αλλοτριώσεις πού στις μέρες μας πάνε ν' αλλάξουν κι αυτές τις παραδοσιακές μας αξίες.

Στα Κονιτσοχώρια, όπως και σ' ολάκερη, λίγο - πολύ, τήν Ήπειρο, ή παράδοση έχει βρει ένα ακαταμάχητο για τήν ώρα μετερίζι, γεγονός πού περισσά τιμάει τους άπλους κι άδολους ανθρώπους τούτης τής έλληνικῆς γωνιάς, πού, όντας ξεκομμένοι και μακριά απ' τὰ φτηνά και φανταχτερά φτιασίδια τής ύλοκρατικής κουλτούρας, κρατούνε άμόλυντη κι άδιάφθορη τήν ευδιασμένη ανάσα τών πατέρων τους κι εύλαβούνται τὰ περασμένα του τόπου τους.

Μ' όσα βρήκαμε στον παρθένο τουτο κι άγιασμένο από ακριβοτίμητες μνήμες ήπειρώτικο χῶρο και δώσαμε με τουτο τò σημείωμα, φυσικά δέν ξοφλούμε τò χρέος μας γι' αυτόν. Θα επανέλθουμε λοιπόν με πρώτη ευκαιρία και μ' άλλα έθιμα απ' τή βρῦσομάνα τούτη τής παράδοσης, τή λεβεντογέννα Ήπειρο.